

- LOGGBOKEN
FÖR SERVICEFÄLTET –
ETT VERKTYG FÖR
SAMARBETE MED
FÖRÄLDRAR

TEMAN FÖR FAMILJEN SOM VÄNTAR BARN
2020

INNEHÅLL

FÖRA BARNEN PÅ TAL-ARBETET	2
HUR METODEN GENOMFÖRS I OLIKA SITUATIONER.....	2
DE TRE TEMATISKA HELHETERNA I METODEN FÖRA BARNEN PÅ TAL.....	2
GEMENSAM FÖRSTÅELSE OCH SAMARBETE	2
FÖRA BARNEN Å TAL: INBJUDAN	4
FÖRA BARNEN PÅ TAL -SAMTALET: ALTERNATIV A.....	6
FÖRA BARNEN PÅ TAL -SAMTALET: ALTERNATIV B	8
ANDRA FÖRA BARNEN PÅ TAL-TRÄFFEN.....	9
FÖRBEREDA RÅDSLAG	10
FÖRA BARNEN PÅ TAL-RÅDSLAG	11
FAMILJEN VÄNTAR BARN	13
BILAGA 1: GEMENSAM FÖRSTÅELSE OCH SAMARBETE I FAMILJEN.....	15
BILAGA 2: ATT PRATA MED BARN OM SVÅRIGHETER I FAMILJEN	16
BILAGA 3: BENÄMNINGAR FÖR OLIKA FAMILJEBAND	18

Föra barnen på tal-samtalet© Tytti Solantaus
Föra barnen på tal-rådslaget © Mika Niemelä och Tytti Solantaus

Augusti 2019

FÖRA BARNEN PÅ TAL-ARBETET

Föra barnen på tal (FBT)-arbete erbjuds åt föräldrar och familjer¹ som en naturlig del av den service de använder. Samma görs inom småbarnspedagogiken och i skolan. **FBT-metoden är ett stöd för föräldrar och andra vuxna som är viktiga i ett barn eller en ungdoms liv och som hjälper dem att bättre stöda barnet och ungdomen i hens² olika utvecklingsfaser och livssituationer. Tanken med metoden är att underbygga barnets och ungdomens utveckling och att förebygga problem. Detta gör man genom att skraddarsy barnets och ungdomens vardag till att stöda just hen på bästa möjliga sätt.** Metoden utgör inte vård eller behandling. Om ett behov av vård eller behandling konstateras ska man hjälpa familjen att ordna det.

Hur metoden genomförs i olika situationer

Typerna av service och familjesituationer där metoden Föra barnen på tal används är många. Familjer som besöker rådgivningar har allt som oftast vanliga frågor som gäller barnets utveckling. Inom den specialiserad sjukvården, på flyktingförläggningar och i brottspåföljdsarbete är familjernas situationer däremot mycket annorlunda. Föra barnen på tal-samtalet har en rad teman som gäller barnets vardag och som är de samma för alla, men olika familjer har olika behov när det gäller hur omfattande samtalet kommer att bli. Hur mycket tid och hur många träffar som behövs kan variera. En tumregel är dock att **alla tre tematiska helheter ska ingå.**

I allmänhet behövs det 1–3 träffar. Loggboken utgår från att man sätter in två FBT-samtal och ett FBT-rådslag. Man kan givetvis fortsätta med såväl samtalen som rådslagen inom ramen för den normala serviceprocessen.

De tre tematiska helheterna i metoden Föra barnen på tal

1. En genomgång av barnets livssituation. Görs genom en FBT-kartläggning.
2. En handlingsplan, vid behov genom ett FBT-rådslag
3. Att skapa grunden för gemensam förståelse, dialog och samarbete i familjen. Den gemensamma förståelsen bygger på båda helheterna ovan.

Gemensam förståelse och samarbete

Gemensam förståelse betyder att föräldrarnas och barnets uppfattning om familjens situation är i samklang. Föräldrarna förstår barnens erfarenheter, beteenden och känsloreaktioner och barnen får en förklaring på det som händer i familjen, på varför föräldern beter sig och gör som hen gör. Detta **skapar en känsla av samhörighet och lägger en god grund för samarbete och en vardag som fungerar.**

Gemensam förståelse är viktigt i alla familjer, men det är speciellt viktigt när man har utmaningar som det är svårt att prata om. Det kan vara fråga om utbrända föräldrar, spänningar som beror på stress, sjukdom,

---

¹ Se bilaga 3 för terminologin

² Ordet hen/hens etc. används i här betydelsen hon/han etc. för att underlätta läsbarheten. Det kan initial kännas ovan och obekvämt

missbruk, arbetslöshet, ekonomiska problem, straff som föräldrarna avtjänar osv. Dessa är saker som förändrar föräldrarnas beteende och familjelivet på ett sätt som gör barnen osäkra, kanske till och med rädda, och gör det svårt för dem att veta hur de ska vara. **Gemensam förståelse och samarbete är mycket viktiga för att familjen ska klara sig igenom svårigheter.**

Exempel. Föräldrarna är stressade över familjens försörjning och grälar mycket. Barnen är oroliga för att familjen ska splittras och vakar långt in på nätterna. Oron och sömnbristen gör dem gnälliga på dagarna. Föräldrarna har inga som helst tankar om skilsmässa men de blir arga på sina gnälliga barn, delvis därför att de själva är så stressade. En ond cirkel uppstår.

Att reda ut saken och få en gemensam förståelse över situationen hjälper alla och sätter stopp på den onda cirkeln av irritation och konflikter. Föräldrarna förstår varför deras barn beter sig som de gör, lovar att diskutera mer konstruktivt och talar om för barnen att det kommer att ordna sig. Barnen får en förklaring på varför föräldrarna grälar och kan sova lugnt.

Hur man bygger upp gemensam förståelse och samarbete via FBT

1. FBT-kartläggningen är en inventering av barnets situation som ger föräldrarna en bredare förståelse för sitt barn. För samtalsledaren innebär kartläggningen en inblick i familjens och barnets situation.
2. En fördjupande diskussion om förståelse och dess betydelse kan hållas efter tycke och behov under samtalets gång, till exempel som upptakt till handlingsplanen.
3. FBT-samtalet om betydelsen av förståelse och om principerna för samtal med barn hjälper föräldrarna att bygga upp den gemensamma förståelsen och samarbetet med sina barn och att underbygga dialogen i familjen. Genom att prata om saker och ting gör man det möjligt att hitta lösningar på vardagliga situationer.
4. I handlingsplanen omsätts det som diskuterats i konkreta handlingar. Samarbetet hemma växer fram genom att föräldrarna gör barnen delaktiga i planeringen och genomförandet av planen.

Anteckningar

FÖRA BARNEN Å TAL: INBJUDAN

Presentation av arbetsättet

- Syftet med Föra barnen på tal-arbetet och processen** förklaras för föräldrarna. Den andra föräldern eller en stödperson inbjuds att delta, beroende på vad som är lämpligt.
  - Föra barnen på tal (FBT)-metoden erbjuds åt föräldrar och familjer när de använder service av olika slag, som en naturlig del av denna. Samma görs inom småbarnspedagogiken och i skolan. Metoden är avsedd som ett stöd för föräldrar och andra viktiga vuxna i barns/ungdomars liv, för att dessa bättre ska kunna stöda barnet/ungdomen i hans olika utvecklingsfaser och livssituationer.
  - Det är frivilligt att delta i ett Föra barnen på tal-samtal.
- FBT-kartläggning.** Här tar man en titt på barnets livssituation mot bakgrund av den ålderssida som beskriver barnets åldersfas och teman som är typiska för dem (hålls framme). För föräldrarna är det till stöd för processen att bekanta sig med temana och diskutera dem hemma före FBT-samtalet, både på egen hand och med barnen. Barnens synpunkter är välkomna i FBT-samtalet. Sidan om barnets åldersfas är ett underlag för samtalet, det är inte någon blankett som ska fyllas i. Samtalet är fullt möjligt även om föräldrarna inte har haft tid att bekanta sig med temana i förväg.
  - I samtalet om barnets och familjens livssituation ingår att prata lite om **gemensam förståelse och samarbete i familjen** (Bilaga 1 och 2). Samtalet utgör utgångspunkten för handlingsplanen. Vid behov kan man i detta skede även gå in lite närmare på vad förståelse innebär och vilken betydelse det har, till exempel som upptakt till handlingsplanen.
  - Styrkor och sårbarheter** i barnets och familjens vardag.
    - Styrkor är saker som fungerar som vanligt.** Att lägga fokus på barnets styrkor är stärkande för familjens vardag. Märk väl att styrkor inte bara avser särskilda färdigheter, framgång osv.
    - Sårbarheter är både saker som redan är ett problem och saker som kan bli ett problem om inget görs. I dessa fall handlar det om att agera förebyggande.
    - Styrkor och sårbarheter är ett resultat av samspelet mellan barnet och hans omgivning.** De är starkt bundna till hur familjen och viktiga personer utanför familjen handlar i samspel med barnet, vilket även betyder att vi vuxna har möjlighet att påverka dem.
- Plan för handling.** Deltagarna funderar ut hur de kan stärka och värna om de styrkor som är viktiga för barnet. Deltagarna går även igenom de främsta sårbarheterna och försöker hitta lösningar.
- FBT-rådslag.** Om det behövs fler människor för att genomföra planen för handling sammankallas ett rådslag. Rådslaget skapar ett bredare nätverk runt barnet och familjen.

5. Material till föräldrarna

- a. Sidorna om barnets åldersfas, metodens webbadress (www.mieli.fi) samt loggboken, om lämpligt. Informationen där hjälper även föräldrarna att fatta beslutet att delta i samtalet.
- b. **Bilagorna 1, 2 och 3** om gemensam förståelse, dialog med barnen och benämningar för familjerelationer.
- c. Om en förälder lider av utbrändhet, depression, ångest, alkohol- eller drogmissbruk eller psykiska problem: uppmana föräldrarna att läsa handboken Solantau & Ringbom, **Hur hjälper jag mitt barn?** och **Vad är det med våra föräldrar?** som är skriven för ungdomars. (www.mieli.fi). Om en förälder missbrukar alkohol eller droger rekommenderas dessutom handboken **Hur tar jag hand om mina barn?** (samma webbadress). Handböckerna ger bl.a. råd om hur man kan prata med sina barn.

Tidpunkten för det första FBT-samtalet avtalas.

FBT-samtalet kan genomföras på två olika sätt, beroende på familjens behov.

Alternativ A

Samtalet går vidare till hemuppgiften och träffen avslutas (punkterna 4–5 nedan). En paus med hemuppgift ger familjen tillfälle att fundera tillsammans med barnen hur de vill gå vidare. Det gör det även möjligt att få med barnens synpunkter och önskemål i den handlingsplan som upprättas under följande träff.

Alternativ B

Genast efter kartläggningen väljer föräldrarna de viktigaste styrkorna och sårbarheterna, och som nästa steg gör man upp en handlingsplan. Under den andra FBT-träffen diskuteras de avtalade handlingarna och hur förståelsen och samarbetet hemma med barnen håller på att byggas upp.

Anteckningar

FÖRA BARNEN PÅ TAL -SAMTALET: ALTERNATIV A

FÖRSTA FÖRA BARNEN PÅ TAL-TRÄFFEN

1. **Samtalet öppnas.** Välkomstord, presentationsrunda, genomgång av metodens syfte, processen och begreppen enligt behov. Förklara hur loggboken används och hur FBT-arbetet dokumenteras inom servicen i fråga. Föräldrarna får ta med sig den ålderssida som gäller barnet, med anteckningarna
2. **Hur går det i familjen? Inledande samtal om betydelsen av gemensam förståelse.**
3. **Samtal om barnets/ungdomens vardag** Ta fram sidan som beskriver barnets åldersfas.
4. **Hemuppgift.**
  - a. Be föräldrarna att hemma välja de viktigaste styrkorna och sårbarheterna samt diskutera och bolla idéer kring dem, både på tu man hand och med barnen.
  - b. Som stöd kan de använda bilagorna 1 och 2 samt handboken Solantau & Ringbom, *Hur hjälper jag mitt barn?* (www.mieli.fi).
5. **Avslutning**
  - a. Föräldrarnas och samtalsledarens tankar om diskussionen.
  - b. Vad nästa träff ska handla om och när den ska hållas.

ANDRA FÖRA BARNEN PÅ TAL-TRÄFFEN

1. **Tankar efter förra träffen?** – föräldrarna och samtalsledaren
2. Diskussion om **hemuppgiften**.

Fanns det tillfälle att samtala med barnen där hemma? Vilka tankar och förslag kom det fram om styrkorna och sårbarheterna? Känns det som om ni har lärt er att förstå ert barn bättre, och att barnet har lärt sig att förstå hemmatillvaron bättre? Bilaga 1 och 2.
3. **Handlingsplan** (se nästa sida)

HANDLINGSPLAN

Föräldrarna väljer de viktigaste styrkorna och sårbarheterna som ni vill rikta er in på. Planera konkreta handlingar i relation till dem. Använd listan med positiva faktorer som referens och hjälp.

Fundera även på om det behövs extra resurser på något område och om det behövs ett rådslag.

- a. Börja med styrkorna. Diskutera dem och vilka handlingar som ska sättas in, och skriv ner.

Behövs det hjälp av andra – vem och med vad?

- b. Fortsätt med sårbarheterna och handlingarna i fråga om dem.

Behövs det hjälp av andra – vem och med vad?

---

4. Om det behövs hjälp av utomstående med att genomföra planen går ni här till **"Förbereda rådslag"** (se nedan). Om ett rådslag inte är möjligt ska föräldrarna få information om den service som behövs och en remiss enligt överenskommelse.

5. Avslutning

- a. Föräldrarnas och samtalsledarens tankar om samarbetet och FBT.
- b. Om familjen eller föräldern fortsätter att använda servicen: **uppmåna dem att prata om sina barn** när som helst, i glädje som sorg. Kom också överens om det är okej att samtalsledaren frågar om barnen ifall familjens situation förändras.

6. Tack!

Anteckningar

FÖRA BARNEN PÅ TAL -SAMTALET: ALTERNATIV B

FÖRSTA FÖRA BARNEN PÅ TAL-TRÄFFEN

1. **Diskussionen öppnas.** Välkomstord, presentationsrunda, genomgång av metodens syfte, processen och begreppen enligt behov. Förklara hur loggboken används och hur FBT-arbetet dokumenteras inom servicen i fråga. Föräldrarna får med sig den ålderssida som gäller barnet, med de anteckningar de har gjort.
2. **Hur går det i familjen? Inledande samtal om betydelsen av gemensam förståelse.**
3. **Samtal om barnets / ungdomens vardag.** Ta fram sidan som beskriver barnets åldersfas.
4. **Handlingsplan**

HANDLINGSPLAN

Föräldrarna väljer de viktigaste styrkorna och sårbarheterna som ni vill rikta er in på. Planera konkreta handlingar i relation till dem. Använd listan med positiva faktorer som referens och hjälp. Fundera även på om det behövs extra resurser på något område och om det behövs ett rådslag.

- a. Börja med styrkorna. Diskutera dem och vilka handlingar som ska sättas in, och skriv ner.

Behövs det hjälp av andra – vem och med vad?

- b. Fortsätt med sårbarheterna och handlingarna i fråga om dem.

Behövs det hjälp av andra – vem och med vad?

---

5. Om det behövs hjälp av utomstående med att genomföra planen går ni här till "Förbereda rådslaget" (se nedan). Om ett rådslag inte är möjligt ska föräldrarna få information om den service som behövs och en remiss enligt överenskommelse.

ANDRA FÖRA BARNEN PÅ TAL-TRÄFFEN

1. **Läget i familjen?**
2. **Gå igenom de handlingar som ni kom överens om senast.** Diskutera hur det har gått att genomföra dem, på vilket sätt barnen har varit delaktiga och vilka barnens och föräldrarnas erfarenheter har varit.
3. **Repetera det som behövs**, särskilt betydelsen av förståelse och samarbete för familjens bästa och för barns/ungdomars utveckling.
4. Gör upp en **ny handlingsplan** om det behövs. Om ni bestämmer att ordna ett rådslag går ni **till punkten där rådslaget planeras** (Förbereda rådslag). Om ett rådslag inte är möjligt ska föräldrarna få information om den service som behövs och en remiss enligt överenskommelse.
5. **Avslutning**
Föräldrarnas och samtalsledarens tankar om arbetet.

Om familjen eller föräldern fortsätter att använda servicen: **uppmåna dem att ta barnen till tals** när som helst, i glädje som sorg. Kom också överens om det är okej att samtalsledaren frågar om barnen ifall familjens situation förändras.

6. Tack!

Anteckningar

FÖRBEREDA RÅDSLAG

1. Syftet med ett FBT-rådslag är att få med fler aktörer i de insatser som överenskommit i handlingsplanen. Man s.a.s. gör det aktiva nätverket kring barnet bredare.
2. Hur träffen går till
3. Kom överens om vilka styrkor och sårbarheter som ska ligga i fokus, välj styrkor och sårbarheter. Kom också överens om vad familjen inte vill prata om.

Valda styrkor och sårbarheter, andra teman?

Bestäm vem som ska bjudas med, och vem som bjuder vem.

---

4. Barnet får gärna vara med, men det är viktigt att principerna för FBT iakttas. Träffen ska vara stärkande för barnet. Barnet ska ses som en fullvärdig deltagare (barnets utvecklingsålder beaktad). Man kan inte heller tvinga barnet att vara med.
5. Be föräldrarna att **prata med barnet/barnen där hemma** om styrkor och sårbarheter utifrån anteckningarna i FBT-loggboken, och att tillsammans bolla idéer och fundera på vad man vill göra. Barnet/barnen kan föreslå personer och saker som är viktiga för dem till träffen. Om de själva inte deltar kan de förmedla sina önskemål till träffen via föräldrarna eller t.ex. i ett brev eller med hjälp av en teckning eller något liknande.
6. Kom överens om när rådslaget ska hållas.
7. Avslutning
Föräldrarnas och samtalsledarens erfarenheter
8. Tack!

FÖRA BARNEN PÅ TAL-RÅDSLAG

1. Föräldrarna eller samtalsledaren (ordförande) hälsar alla välkomna. **Presentationsrunda**
2. Ordförande berättar **hur rådslaget kommer att gå till och hur det har förberetts.**
3. Familjemedlemmarna eller samtalsledaren, enligt överenskommelse, berättar om **orsakerna till rådslaget och om vilka saker man vill samtala kring.**
4. **Diskussion mellan föräldrar och inbjudna deltagare**
  - a. Preciserande frågor och synpunkter
  - b. Idéer för hur fortsättningen ska se ut för de olika temana
  - c. Att omsätta idéerna i planer och komma överens om konkreta handlingar.
5. Skriv ner de avtalade handlingarna på whiteboard/blädderblock eller projicera dem på väggen. **Varje deltagare får detta memo med sig** i slutet av rådslaget.
  - a. Yrkespersonal står i allmänhet högst upp på listan. Efter dem kommer familjens sociala nätverk och familjemedlemmarna. På det här sättet kan familjen passa in sina handlingar i den helhet som de andra har lagt fram. Det går att göra annorlunda efter behov.
6. Ett **uppföljande rådslag** börjar med en kort genomgång av barnets/familjens situation och av hur de planerade handlingarna har genomförts. Sedan diskuterar man vilka lärdomarna har varit av genomförandet av planen. Om ytterligare handlingar behövs antecknar man i ett nytt memo vad man vill fortsätta med och vad annat man vill göra. **Vi rekommenderar åtminstone en uppföljande träff** så att man tillsammans kan konstatera vad som har uppnåtts och om fortsatta handlingar behövs. Tiden mellan uppföljande träffar och hur många nya träffar som behövs beror på barnets och familjens situation.
7. Kom överens om **när** nästa rådslag ska hållas och **vem** som ska delta.
8. Ordföranden gör en sammanfattning, tackar deltagarna och avslutar träffen.
9. Rådslaget träffas _____ (datum).

Memot/Sammanställning

Teman (t.ex. 1–4)	Tema 1: Tema 2: Tema 3: Tema 4:	
Deltagare	Vilken konkret gärning, när (t.ex. datum, klockslag)	Datum för uppföljande träff

FAMILJEN VÄNTAR BARN

Hur går det i familjen?

Familjen presenterar sig om den inte är bekant från tidigare. Vad vill föräldrarna berätta om familjen?

Hur går det i familjen? Om familjen har uppsökt service därför att det finns ett konkret problem pratar ni här lite om vilken betydelse saken har för graviditeten och för familjen.

Har ni två pratat om saken? Och med barnen? Diskutera vad gemensam förståelse och samtal med ett eventuellt äldre barn innebär.

Finns det några andra bekymmer eller stressfaktorer som tär på krafterna? Meningen i detta skede är inte att diskutera dem på djupet, endast att förstå familjen och familjens vardag bättre.

Livet som familj är komplext och mångfacetterat, och faktorerna som kan orsaka stress är många. Det kan t.ex. handla om problem i parrelationen, om en ombildad familj, om boende, ekonomi eller arbetsliv, om bristande energi eller utbrändhet hos en förälder, om sjukdom, psykiska problem eller missbruksproblem i familjen, om att en förälder påförts brottspåföljder, eller om andra omständigheter.

Gå till ålderstemana. Diskutera vilka förändringar som skett. Fråga när förändringarna har inträffat och vilka föräldrarna tror att är orsakerna bakom dem.

Åldersfas, teman

1. Mammans erfarenheter av graviditeten	styrka	sårbarhet
Den andra förälderns erfarenheter	styrka	sårbarhet
2. Hur graviditeten förlöper	styrka	sårbarhet
3. Mammans tankar om att bli förälder	styrka	sårbarhet
Den andra förälderns tankar	styrka	sårbarhet
4. De äldre barnen (om aktuellt)		
Hur barnen mår fysiskt och psykiskt	styrka	sårbarhet
Humör, beteende	styrka	sårbarhet
Hur det är för dem att vänta syskon	styrka	sårbarhet
Förhållandet mellan barnen, lek, samspel	styrka	sårbarhet
Familjens gemensamma stunder och rutiner	styrka	sårbarhet
5. Att sköta hemmet och barnen		
Att vara förälder (om aktuellt)	styrka	sårbarhet
Arbetsfördelningen	styrka	sårbarhet
Tillräcklig vila	styrka	sårbarhet

6. Hur räcker krafterna till? Den gravida föräldern	styrka	sårbarhet
Hur räcker krafterna till? Den andra föräldern	styrka	sårbarhet
7. Parrelationen	styrka	sårbarhet
Glädje och trivsam samvaro	styrka	sårbarhet
Ömsesidigt stöd	styrka	sårbarhet
8. Socialt umgänge, vänner, släktingar	styrka	sårbarhet
Glädje och samvaro	styrka	sårbarhet
Finns det tillgång till konkret stöd och hjälp?	styrka	sårbarhet
9. Har det funnits situationer där ni behöver hjälp?		
Har ni fått hjälp?	styrka	sårbarhet
Hjälp av det egna nätverket och/eller via service		
Styrka: Familjen har sökt och fått hjälp.		
Sårbarhet: Det behövs fortfarande hjälp.		
10. Finns det något annat ni skulle vilja samtala om?		

Frågor som är av särskilt intresse för FBT-planen för handling

När en ny familjemedlem är på kommande är båda föräldrarna extra känsliga. För den gravida mamman är väntetiden fysiskt krävande. Eventuella bekymmer i familjen känns extra tunga och gör familjen sårbar. Det kan handla om osäkerhet i arbetet eller ekonomin, om utbrändhet, psykiska problem eller missbruk som drabbar föräldrarna, om sjuka barn eller om problem som gäller barnen. Följande saker är visserligen viktiga för alla, men de är extra viktiga för en familj med svårigheter:

1. Gemensam förståelse och handling
2. Små stunder av glädje och trivsam samvaro, både mellan makarna och med hela familjen samlad
3. Tillräcklig vila
4. Att makarna delar på hemsysslorna
5. Att de dagliga rutinerna utförs i en positiv stämning
6. Att föräldrarna kan diskutera konstruktivt om svåra saker
7. Vänner och släktingar vars sällskap ger glädje
8. Vänner och släktingar som ger stöd och hjälp med konkreta saker
9. Att man vågar och kan söka hjälp
10. Service som är förstående och hjälpsam och sätter sig in i familjens behov

Anteckningar

- Loggboken för servicefältet –
ett verktyg för samarbete med föräldrar

Bilaga 1: Gemensam förståelse och samarbete i familjen

Synpunkter för föräldrarna

En gemensam förståelse betyder att föräldrar och barn har liknande uppfattningar om familjens situation. Föräldrarna förstår barnens erfarenheter, känslor och beteenden, och barnen får en förklaring på det som händer i familjen, på varför föräldern beter sig och gör som hen gör. **Denna förståelse skapar en känsla av samhörighet och lägger grunden till samarbete och en fungerande vardag.**

Det är viktigt med gemensam förståelse i alla familjer, men det är speciellt viktigt när familjen har utmaningar som det är svårt att prata om. Det kan handla om utbrändhet, stress och irritation, sjukdomar, missbruk, arbetslöshet, ekonomiska problem eller andra problem. Det gör att föräldrarnas beteende och familjetillvaron förändras på ett sätt som väcker osäkerhet hos barnen, kanske till och med rädsla, och gör att de har svårt att veta hur de ska vara. **Gemensam förståelse och samarbete är mycket viktiga för att familjen ska klara sig igenom svårigheterna.**

Exempel. Föräldrarna är stressade över familjens försörjning och grälar mycket. Barnen är oroliga för att familjen ska splittras och vakar långt in på nätterna. Oron och sömnbristen gör dem gnälliga på dagarna. Föräldrarna har inga som helst tankar om skilsmässa men de blir arga på sina gnälliga barn, delvis därför att de själva är så stressade. En ond cirkel uppstår.

Att reda ut saken och få en gemensam förståelse över situationen hjälper alla och sätter stopp på den onda cirkeln av irritation och konflikter. Föräldrarna lär sig att förstå barnens rädslor och beteende, lovar att diskutera mer konstruktivt och talar om för barnen att det kommer att ordna sig, även om det just nu är svårt. Barnen får en förklaring på varför föräldrarna grälar och får höra att familjen inte kommer att splittras, varpå de kan sova lugnt.

© Tytti Solantaus

- Loggboken för servicefältet –
ett verktyg för samarbete med föräldrar

Bilaga 2: Att prata med barn om svårigheter i familjen

Tips till föräldrar

Ett öppet och konstruktivt samtal

1. hjälper föräldrar att förstå sitt barn, hur barnet upplever saker och ting och varför barnet beter sig som det gör.
2. hjälper barnet att förstå familjens situation, sina föräldrar och deras beteende.
  - a. Olika situationer, till och med sådana som känns skrämmande, får sin förklaring.
3. hjälper barn och föräldrar att söka lösningar tillsammans.
  - a. Barnet känner att hen är en viktig familjemedlem och får verktyg för att hantera olika situationer.
4. öppnar möjligheten för barnet att fråga om saker och ting och att söka stöd hos föräldrarna när hen vill.
5. gör det lättare för föräldrarna och gör familjerelationerna mer avspända, då man inte längre behöver dölja saker för barnen.

Genom en öppen, konstruktiv dialog hittar man lösningar i det dagliga livet som skapar samhörighet i familjen och ger krafter och hopp i svåra skeden av livet.

Principer för samtal

1. **En dialog kan inledas** till exempel genom att man hänvisar till en situation som inträffat nyligen eller beskriver hur ett problem som föräldern har syns i hens beteende och ger en förklaring på problemet. "Jag blev jättearg på dig i morse, men det berodde inte på dig, det berodde på mig. Jag mådde dåligt...". Eller "Har du märkt att jag har varit ganska tyst på sistone, jag har knappt öppnat munnen?" .... "Har du hört talas om något som heter depression?" Föräldern eller föräldrarna kan först tillsammans gå igenom olika situationer som barnet varit delaktigt i och sedan välja en sak som de vill börja med.
2. **Det är fråga om en dialog**, det handlar inte bara om att informera. **Fråga barnet vilka tankar hen har haft om dessa saker.** Avfärda inte det barnet säger som "barnsligt" eller fel. Det är barnets sätt att beskriva hur hen uppfattar det som hänt. Det kan också hända att barnet inte vill säga något, och det är bra så. **Ta saker till tals så att barnet förstår.** Om möjligt så använd ord och uttryck som barnet är bekant med. Med små barn kan man till exempel kalla den trötthet som hänger ihop med utbrändhet för tröttsjuka, och irritationen för grälsjuka.
3. **Barnet behöver en förklaring på det som hen har hört, sett, upplevt, tänkt, varit rädd för.** Om föräldern är gråtig om dagarna men nekar till att ha gråtit och säger: "Det är inget" blir det mycket

som barnet själv fyller i med fantasin. Barnet blir oroligt och får svårt att koncentrera sig på läxorna. Om föräldern istället berättar att mormor är allvarligt sjuk känns det visserligen tungt för barnet, men då är oron en delad oro, och barnet får samtidigt tröst. Dessutom får barnet höra att mormor ligger på sjukhus och att det går att besöka henne.

4. **När man pratar om svåra saker med ett barn ska man också alltid berätta vad som är nästa steg.** Berätta gärna hur man hanterar situationen: "Jag är sjuk men jag får vård och tar medicin". Man kan också prata ömt med en baby: "Mamma känner sig nere nu, jag ler inte som förr, men jag får hjälp". Det är också en god idé att fundera på lösningar i familjen. Ta gärna barnen med och fundera på de situationer som berör dem. "Du skulle vilja ha de där fina träningsskorna – jag förstår det, men vi har inte råd. Vad skulle vi kunna göra, har du några idéer?" Om det går att skapa talkoanda i familjen fördjupas känslan av samhörighet och ingen blir ensam.
5. **Att skapa gemensam förståelse är en lång process som sker varje dag** Det första samtalet är bara början. Varje gång saker förändras eller barnet verkar fundera på något öppnas ett tillfälle för samtal. Tala om för barnet att hen kan komma och prata med dig när som helst.
6. I handboken **Hur hjälper jag mitt barn?** (Solantaus, illustrationer av Ringbom, www.mieli.fi) hittar du mer tips och råd om hur du kan prata med dina barn.

© Tytti Solantaus

- Loggboken för servicefältet –
ett verktyg för samarbete med föräldrar

Bilaga 3: Benämningar för olika familjeband

Familjer kan se ut på många olika sätt, och det är inte alltid lätt att veta vad man ska kalla de olika familjerelationerna. I loggboken har vi varit tvungna att förenkla. Vårdnadshavaren kallas för förälder, mamma och pappa, oberoende av släktskapsbanden. Ordet barn betyder både mindre barn och ungdomar.

Istället för ordet mamma använder vi mamma/pappa, eftersom det finns pappor som på egen hand ansvarar för barnen och pappor som har bildat familj tillsammans med en annan man. Begreppet Den andra föräldern kan avse pappan, den andra mamman eller den andra pappan i familjen. Föräldrarna väljer själva vem som är mamma/pappa och vem som är den andra föräldern. Benämningarna innebär ingen särskild värdering eller rangordning.

Vi har inte kunnat beakta alla familjerelationer som finns, men föräldrarna kan beskriva sin familj och vad de olika familjerelationerna betyder för dem i FBT-samtalet.

**- LOGGBOK för
småbarns-
pedagogiken**

25.8 2019

Innehåll

Introduktion till Föra barnen på tal-arbetet

Föra barnen på tal-samtalet

- Föra barnen på tal-arbetet: syfte, process och centrala begrepp
- Samtal om barnets vardag
- Handlingsplan

Föra barnen på tal-rådslaget

Bilaga 1

Att förbereda sig inför Föra barnen på tal-arbetet: beskrivning av metoden

Bilaga 2

Faktorer som bär barnet hemma och i småbarnspedagogiken och som stöder barnets utveckling

Bilaga 3

Metoden Föra barnen på tal i småbarnspedagogiken

Ett stort tack! Tack till alla de föräldrar, småbarnspedagogiken lärare samt samarbetskompaner om gav feedback på loggbokens tidigare versioner och hjälpte till att utveckla och utforma loggboken. Feedback kan fortsättningsvis skicka till Bitta Söderblom och Tytti Solantaus (fornamn.efternamn@mieli.fi), MIELI Psykisk Hälsa Finland r.f.

Föra barnen på tal-samtalet © Tytti Solantaus

Föra barnen på tal-rådslaget © Mika Niemelä och Tytti Solantaus

INTRODUKTION TILL FÖRA BARNET PÅ TAL -ARBETET

Hem, småbarnspedagogik, skola och fritidskretsar utgör utvecklingsmiljöer. De har både en egen, självständig betydelse och en starkt samverkande roll i barnets utveckling. Både det som fungerar och det som är ett problem i en utvecklingsmiljö påverkar hur barnet är och beter sig i en annan. Att se helheten i barnets situation hjälper oss vuxna att fungera på bästa möjliga sätt med barnet. Vi vet också att **en utvecklingsmiljö kan bära barnet när det finns problem i en annan**, om man är medveten om behovet för stöd.

Metoden Föra barnen på tal (FBT) är menad som ett stöd för föräldrar¹ och andra aktörer med ansvar för barnet så att de bättre ska kunna stöda barnet i olika utvecklingsstadier och livssituationer. Den hjälper hem och småbarnspedagogik att bygga upp **en gemensam förståelse för barnet och ett samarbete i denna anda**, med målet att skapa **en vardag som bär barnet på båda håll. Varför denna satsning på barnets vardag?** Därför att den dagliga mänskliga kontakten och de dagliga sysslorna och rutinerna är oerhört viktiga för att barnet ska utvecklas väl. I svåra livssituationer är de särskilt viktiga för att barnet ska klara sig.

FBT-samtalet ger bägge parter med fostringsansvar en möjlighet till och en struktur för en **dialog på jämlika villkor**. Bägge har sitt ansvar för barnet och barnets vardag, och sin egen expertis. **Båda vinner på att dela denna expertis med den andra.** Därför är **metoden Föra barnen på tal ett gemensamt verktyg för barnets fostrare.**

FBT -metoden i småbarnspedagogiken består av ett FBT -samtal (en träff) och vid behov ett FBT -rådslag. För att föräldrarna i lugn och ro skall kunna bekanta sig med temana och metoden och därefter fatta ett beslut om att delta eller ej, beskrivs metoden och dess process i sin helhet i bilaga 1. Bilaga 2 i sin tur sammanfattar faktorer som är viktiga för barns välbefinnande och gynnsamma utveckling. I bilaga 3 beskrivs metodens genomförande inom småbarnspedagogiken.

Det är frivilligt för föräldrarna att delta i ett **Föra barnen på tal**-samtal. Samtalet ersätter inte heller planen för småbarnspedagogiken. Lärarna² är bundna av sekretess kring barnets och familjens privata angelägenheter. Föräldrarna kan sålunda samtala förtroligt om barnets vardag med läraren (eller annan personal) under såväl FBT-samtalet som -rådslaget.

FBT-samtalet ger de två parterna med fostringsansvar en stomme för **dialog på jämlika villkor**. För småbarnspedagogiken är det dessutom en möjlighet till **ett systematiskt, standardiserat sätt att jobba med alla föräldrar**. Bägge fostrande parter har sitt ansvar för barnet och hens³ vardag, sin egen uppgift och expertis. **Båda vinner på att dela denna expertis med den andra.**

Föra barnen på tal-metoden är fostrarnas gemensamma redskap.

Med en önskan om ett gott samtal!

¹ Ordet förälder betyder här barnets vårdnadshavare oberoende släktskap

² Ordet lärare används i loggboken för att beskriva den person som för samtalet med föräldrarna. Det kan vara även annan lämplig personal t ex skötare eller socionom

³ Ordet hen/hens etc. används i här betydelsen hon/han etc. för att underlätta läsbarheten. Det kan initial kännas ovanligt och obekvämt.

FÖRA BARNEN PÅ TAL-SAMTALET

Syfte process och centrala begrepp

Syfte.

Föra barnen på tal-metoden är avsedd som ett stöd för föräldrar och andra vuxna som är viktiga för ett barn, för att dessa bättre ska kunna stöda barnet i dess olika utvecklingsfaser och livssituationer. Samtalet syftar till att **hjälpa hemmet och småbarnspedagogiken att bygga upp en stödjande vardag för barnet både hemma och inom småbarnspedagogiken.**

Olika uppfattningar som en möjlighet och en rikedom

Föräldrar, personal och barn kan ofta ha helt olika uppfattningar och erfarenheter. Det handlar inte om rätt eller fel, utan om att var och en har sin egen synvinkel på saken. Hemmet och småbarnspedagogiken är två olika utvecklingsmiljöer, så det är normalt att barnet kan bete sig olika i vardera. **En god grund för samarbete är att man visar respekt för varandras uppfattningar.**

Samtal om barnets vardag

FBT -arbetet utgör ett samtal om **barnets vardag** hemma, i småbarnspedagogiken och på fritiden. **I samtalet lär man sig förstå barnet i de olika sammanhangen.** Man identifiera styrkor och sårbarheter i barnets livssituation och hos barnet själv i olika sammanhang: hemma, i småbarnspedagogiken och i fritidsmiljöerna.

Styrkor är saker som fungerar som vanligt. Att lägga fokus på styrkor är ett sätt att underbygga barnets gynnsamma vardag såväl hemma som i småbarnspedagogiken. Märk väl att styrkor inte bara avser särskild duktighet eller framgång. (Bilaga 1)

Sårbarheter är både saker som redan är ett problem och saker som kan bli ett problem om inget görs. Då man tar itu med att lösa sårbarheter handlar det om att agera förebyggande. (Bilaga 1)

Styrkor och sårbarheter uppstår genom det samspel som finns mellan barnet och omgivningen. De är kopplade till familjens och andra viktiga personers handlingar. Detta innebär att vi vuxna kan påverka dem.

Styrkor och sårbarheter antecknas i loggboken så att man kan återkomma till dem när det är dags att prata om hur man vill stöda barnet och dess utveckling. Ibland uppstår situationer som det känns viktigt att fundera på och lösa direkt. De antecknas i handlingsplanen genast och får där vänta på sin tur. **I detta skede är syftet att skapa en överblick över barnets situation** innan man bestämmer vad man vill göra.

I samband med de olika temana har man i loggboken skrivit in **exempel** på vad som kan utgöra styrkor och vad som kan utgöra sårbarheter. Styrkornas och sårbarheternas betydelse för barnet beror på **helhetssituationen.**

Handlingsplan

Deltagarna **funderar ut** och bestämmer hur de skall stärka och värna om de styrkor som är viktiga i barnets liv. Därtill går de igenom de främsta sårbarheterna och försöker hitta lösningar på dem. Handlingsplanen grundar sig i förståelsen av barnets situation. Till stöd används sammanställningen över faktorer som stöder barnets utveckling (Bilaga 2)

FBT-rådslag

Ett rådslag sammankallas när det behövs fler aktörer för att genomföra handlingsplanen. Genom rådslaget skapas ett bredare nätverk runt barnet och familjen. (Bilaga 1)

Föräldrarnas anteckningar

SAMTAL OM BARNETS VARDAG

Föräldrarna bestämmer i vilken omfattning de vill diskutera varje tema (inom den givna tidsramen).

1. Samtal om barnet, hemmet och småbarnspedagogiken

- Är det något ni skulle vilja berätta om er familj? Hur skulle ni beskriva ert barn? Vad tycker hen särskilt mycket om? Föräldern
- Är det något ni skulle vilja berätta om småbarnspedagogiken? Hurudan är den som miljö för just detta barn? Hur skulle ni beskriva barnet? Vad tycker hen särskilt mycket om? Läraren⁴
- Hur är det att vara just detta barns förälder och lärare?

2. Hur mår barnet? Barnets känslor och humör hemma och i småbarnspedagogiken

Vad tror ni att inverkar på barnets humör, har ni lagt märke till något?

Styrka: barnet är i regel på gott humör och känslouttrycket är rikt och brett. Barnet klarar av att reglera sina starkare känslor med den vuxnas hjälp.

Sårbarhet: barnet är i regel nedstämt, glädjelöst, lättirriterat och har olika rädslor; känslouttrycket är snävt eller så uttrycker barnet inte sina känslor alls. Starka känslor får ofta överhanden och den vuxnas stöd verkar inte vara till någon hjälp.

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

3. Barnet: delaktighet, agerande och beteende

Fundera även på följande: Vad kan det vara som spelar in i hur barnet betar sig? Har ni lagt märke till något speciellt?

Styrka: barnet tar kontakt, njuter av samvaro och lek, övergår rätt så flexibelt från en situation till en annan, interaktionen är i regel positiv, barnet kommer över sina besvikelser osv.

Sårbarhet: barnet drar sig undan; är passivt, gråtigt, klängigt; har svårt att koncentrera sig, får ofta utbrott, övergångar från en situation till en annan är svåra, svårt att hantera besvikelse, en tendens att förstöra andras eller egen lek, svårighet att komma över besvikelser eller raseriskov

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

Föräldrarnas anteckningar

---

⁴ Ordet lärare används i loggboken för att beskriva den person som för samtalet med föräldrarna. Det kan vara även annan lämplig personal t ex skötare eller socionom

4. Umgänge, lek och tillhörighet

Vad tror ni att inverkar på barnets samspel med andra?

Styrka: barnet vill och kan ta kontakt, finner glädje i lek och tokroligheter, hör hemma i gruppen, har kamrater.

Sårbarhet: barnet är ensamt, blir utanför, inget flyt i leken, konflikter är vanliga, ger sig ofta fysiskt på andra, mobbar och blir mobbad.

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

5. Nyfikenhet och intresse för det nya, flygande fantasi och lärandets glädje

Styrka: barnet är nyfiket, blir ivrigt, spinner på idéer, historier och lekar, njuter av att lära sig nya saker.

Sårbarhet: barnet är passivt, har inga egna idéer, tar inte tag i aktivitetsmöjligheter, prövar inte nya saker.

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

6. Att dela känslor och erfarenheter Delar barnet sin belåtenhet och glädje med andra? Söker barnet tröst när det är ledset, eller trygghet när något händer? Blir barnet tröstat? Hur uttrycker barnet sina behov?

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

7. Vardagsrutinerna och stämningen kring dem

	Hemma		Småbarnspedagogiken	
Att vakna, morgonrutiner	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
Måltider, bordsskick och -vanor	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
Sömn: tupplur, kvällsrutiner, nattsömn	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
På- och avklädning	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
Utevistelse och fysisk aktivitet	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
Toalettbestyr	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
TV, datorspel, mobil osv.	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.
Hemifrån till småbarnspedagogiken och vice versa	Styr.	Sårb.	Styr.	Sårb.

Föräldrarnas anteckningar

---

8. **Konflikter med barnet hemma och inom småbarnspedagogiken** I hurdana situationer uppstår det konflikter? Hur agerar barnet i dem, hur agerar de vuxna? Diskutera även huruvida någon av de inblandade har blivit hårdhänt eller sagt något elakt efter att ha tappat tålamodet. Om så är fallet antecknas saken i handlingsplanen så att den kan tas upp senare och lösningar kan diskuteras. Om det finns tecken på psykisk eller fysisk misshandel ska stöd sättas in i enlighet med de direktiv som gäller inom småbarnspedagogiken.

Styrka: konflikter förekommer men vi klarar av dem. Ingen blir kvar och sura.

Sårbarhet: konflikter är vanliga, det är svårt att jämka och kompromissa, kränkande tal, vredesutbrott, hårdhänthet.

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

9. **Oro över barnet hemma och i småbarnspedagogiken**

Är det något i barnet, i barnets beteende eller i det barnet säger som gör er oroliga? Behövs det hjälp? Har ni sökt hjälp?

Styrka: det finns inget oroväckande, eller det finns men hjälp har fåtts.

Sårbarhet: det finns oroväckande saker och man har inte fått tillräckligt med hjälp.

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

10. **Har barnet ett för hen betydelsefullt socialt nätverk, dvs. viktiga vuxna och vänner hemma, i småbarnspedagogiken eller i hobbykretsar?**

Föräldrarna	Styrka	Sårbarhet
Läraren	Styrka	Sårbarhet

11. **När det finns problem i en utvecklingsmiljö kan en annan bära och stöda barnet, om man känner till behoven för stöd. Att se helheten i barnets situation** hjälper både föräldrar och personal att fungera på bästa möjliga sätt med barnet. Eventuella stödåtgärder funderar man på i punkten Handlingsplan.

Finns det något sådant som ni vill ta upp; något som kunde hjälpa å ena sidan föräldrarna och å andra sidan personalen att förstå barnet bättre och handla på bästa möjliga sätt med barnet?

Inom småbarnspedagogiken kan det vara fråga om till exempel att barnet blir mobbat, rastlöshet i gruppen, att ett barn eller en vuxen som är viktig har lämnat gruppen, en utmattad och spänd stämning osv.

Styrka   Sårbarhet

I hemmet kan det vara fråga om bl.a. nyfödd bebis, flytt, tung stressbelastning, en utmattad och spänd stämning osv. Föräldrarna avgör vad som känns viktigt att berätta med tanke på barnet och hens förståelse av sin situation.

Styrka   Sårbarhet

12. Uppfostringsmål och pedagogiska mål Uppfostringsmålen hemma och de pedagogiska målen i småbarns-
pedagogiken kan vara olika; till exempel i småbarnspedagogiken kan det vara viktigt med sociala färdig-
heter, flexibilitet och gruppfärdigheter. Mångfalden av kulturella bakgrunder i hemmen är en ytterligare
dimension i denna viktiga diskussion.

Styrka: målen är samma eller kompletterar varandra.

Sårbarhet: målen står i konflikt med varandra.

13. Att gemensamt göra en handlingsplan till stöd för styrka och för att lösa sårbarheter (se nästa sida)

Välj de viktigaste styrkorna och sårbarheterna. Planera konkreta handlingar utifrån de berörda personernas
möjligheter och resurser, och i lärarens fall utifrån hens jobbeskrivning. Om man märker att de egna kraf-
terna inte räcker till för vissa av åtgärderna bör man fundera på vem eller vilka i familjens nätverk, i barnets
hobbykretsar, i service av olika slag, i frivilligarbete osv. som kunde vara till hjälp.

Föräldrarnas anteckningar

HANDLINGSPLAN

Överenskomna handlingar som gäller barnets styrkor

Hemma

I småbarnspedagogiken

Extra resurser? För vad och av vem?

Överenskomna handlingar som gäller barnets sårbarheter

Hemma

I småbarnspedagogiken

Extra resurser? För vad och av vem?

Om ni bestämmer att ett FBT-rådslag ska hållas för att försäkra stödet kring barnets vardag planerar ni rådslaget i punkt 14, i annat fall gå vidare till punkt 15.

14. Förberedning av Föra barnen på tal-rådslaget

- a. Beskrivning av hur rådslaget går till.
- b. Kom överens om vilka teman som ska behandlas, välj styrkor och sårbarheter. Kom också överens om vad familjen inte vill prata om.
- c. Valda styrkor och sårbarheter, andra teman?

- d. Vem ska bjudas in, vem bjuder

- e. Uppmana föräldrarna att **prata hemma med barnet** om styrkor och sårbarheter utifrån FBT-loggboken och att tillsammans fundera och **bolla idéer för fortsatt handling**. Barnet kan själv föreslå viktiga personer och saker till mötet.

- f. Kom överens om när rådslaget ska hållas.

- g. Delaktighet

De planer som görs upp för livet hemma gäller hela familjen. Därför rekommenderar vi att föräldrarna diskuterar planen med hela familjen, lyssnar på barnens åsikter, uppmuntrar dem att komma med fler idéer och gör dem delaktiga i det som görs.

Beroende på barnets utvecklingsnivå och andra färdigheter kan barnet delta i rådslaget. Om barnet deltar skall hen få möjlighet att bara delaktig i samtalet som förs (inte sitta för sig själv och syssla med något annat). Om barnet blir trött måste hen få spela i ett annat utrymme. Det är viktigt att se till att samtalet är en positiv och konstruktiv erfarenhet för barnet (bilaga 1).

15. Hur kändes samtal? Avslutning.

I ett samarbete finns det alltid **saker som går bra och saker som känns svårare**. Vissa frågor är det till exempel lätt att prata om, andra kan det vara knepigare med. Hur känns det för er att diskutera å ena sidan önskemål och glädjeämnen, och å andra utmaningar och problem, som gäller livet hemma, barnet och småbarnspedagogiken? Har ni några önskemål för framtiden? **Kom ihåg att ett gott samarbete är en stark positiv faktor för barns välbefinnande och utveckling.**

Till sist en påminnelse: det går alltid att ta om FBT-samtalet. Det kan vara en god idé särskilt om det sker förändringar i familjen eller småbarnspedagogiken som på ett eller annat sätt kan komma att påverka barnets välbefinnande. Både personalen och en förälder kan ta initiativet till ett **FBT-samtal**.

Tack!

FÖRA BARNEN PÅ TAL-RÅDSLAGET

1. Föräldrarna och/eller ordföranden hälsar alla **välkomna**. Presentationsrunda.
2. Ordföranden berättar **hur rådslaget kommer att gå till och hur det har förberetts**. Samtidigt kommer man överens om vem som antecknar de handlingar som planeras i memot (se modellen nedan).
3. Familjemedlemmarna och/eller läraren/ i överenskommen ordning, berättar om **orsakerna till rådslaget och vilka saker man vill arbeta med**.
4. **Diskussion mellan föräldrar och inbjudna deltagare**
  - a. Preciserande frågor och synpunkter
  - b. Idéer för hur fortsättningen ska se ut för de olika temana
  - c. Idéerna omsätts i konkreta handlingar för vardagen.
5. Dokumentera det ni gör i ett memo. **Skriv ner** de avtalade handlingarna på whiteboard/blädderblock eller projicera dem på väggen (**se mallen nedan**). **Varje deltagare får memot** i slutet av rådslaget.
  - a. Personalen står i allmänhet högst upp på listan. Efter dem kommer familjens sociala nätverk och familjemedlemmarna. På det här sättet kan familjen passa in de handlingar de väljer att fokusera på i den helhet som de andra har lagt fram. Det går också att göra annorlunda efter behov.
6. Kom överens om en uppföljande träff. I den kollar ni först hur det går för familjen och i vilken mån de planerade handlingarna har förverkligats. Sedan diskuterar ni vilka lärdomar man har fått av genomförandet av planen. Om ytterligare handlingar behövs antecknar ni i ett nytt memo vad ni vill fortsätta med och vad annat ni vill göra. **Vi rekommenderar åtminstone en uppföljande träff** så att ni tillsammans kan slå fast vad som har åstadkommit och huruvida en ny träff behövs. Tiden mellan träffar och hur många nya träffar som behövs beror på barnets och familjens situation.
7. Kom överens om **när** uppföljning sker **och vem** som ska delta.
8. Ordföranden gör en sammanfattning, ger alla en kopia av memot, tackar deltagarna och avslutar träffen.

METODEN FÖRA BARNEN PÅ TAL OCH FÖRBEREDELSE INFÖR SAMTALET

Föra barnen på tal - metoden (www.mieli.fi) består av ett samtal om barnets vardag hemma, i småbarnspedagogiken och på fritiden. På basen av detta samtal gör man en handlingsplan. Vid behov, dvs. ifall mer stöd för vardagen behövs, bjuder man in till ett FBT-rådslag

FBT-arbetet

1. **FBT-kartläggning.** En genomgång av barnets vardag. Man identifierar styrkor och sårbarheter hemma, i småbarnspedagogiken och i kompiskretsarna. **Varje tema diskuteras ur både hemmets och småbarnspedagogikens synvinkel**, så att en gemensam förståelse av barnet uppnås.
2. **Handlingsplan för hemmet och småbarnspedagogiken.** Deltagarna funderar ut hur de kan stärka och värna om de styrkor som är viktiga för barnet. Deltagarna går även igenom de främsta sårbarheterna och försöker hitta lösningar. Åtgärderna är konkreta insatser till stöd för barnets vardag. De motsvarar deltagarnas möjligheter och resurser och i lärarens fall på hens jobbeskrivning.
3. **FBT-rådslag.** Om det behövs fler aktörer för att genomföra handlingarna sammankallas ett rådslag. Till rådslaget kan man bjuda in personer i familjens eget nätverk, professionella aktörer och frivilligarbetare. Rådslaget skapar ett bredare nätverk runt barnet och familjen.

Begrepp

Styrka

I **Föra barnen på tal**-sammanhang avser styrka något som till vardags fungerar som vanligt. När man samtalar om vardagen är svar som **"helt okej, inget särskilt"** tecken på styrkor. Situationer som ger njutning och glädje är också styrkor. Varje litet tillfälle då barnet känner glädje, hemma och i småbarnspedagogiken, betyder mycket. Sådana tillfällen, stora och små, är värda att odlas. Detta är kärnidén i identifieringen av styrkor. **Att satsa på vardagens styrkor är bra för alla**, men det är särskilt betydelsefullt när man har utmaningar att hantera.

Sårbarhet

I **Föra barnen på tal**-sammanhang avser sårbarhet något som **är eller kan bli ett problem** om inget görs. Sårbarheter uppkommer ofta i situationer där någon förändring eller något annat i omgivningen träffar barnet på ett känsligt område. Hos ett mycket temperamentsfullt barn kan till exempel en orolig grupp leda till konflikter och större rastlöshet, vilket även syns hemma. Hos ett blygt barn kan en situation av isolering på grund av en deprimerad förälder göra att barnet blir ännu mer tillbakadraget i småbarnspedagogiken. Situationer som dessa utgör **sårbarheter**. Målet är att identifiera och beakta sårbarheter i barnets vardag innan det uppstår problem för barnet.

Styrkor och sårbarheter handlar inte om egenskaper eller problem hos barnet. **De bottnar i hur barnets omgivning och barnets personliga egenskaper samverkar med varandra, något vi vuxna har inflytande över.**

Deltagarna.

Båda föräldrarna inbjuds till att delta i samtalet, föräldrar som ensam ansvarar för vardagen kan komma tillsammans med en stödperson. Då samtalet förs med föräldrar till yngre barn genomförs det ofta som ett samtal mellan vuxna. Syftet är att ge **fostrarna möjlighet att i lugn och ro samtala om barnet och dess vardag samt det ömsesidiga samarbetet.**

Barnets delaktighet i FBT -arbetet sker ofta genom att man före FBT -träffen samtalar med barnet om de mest relevanta temana i loggboken med barnet - både hemma och i småbarnspedagogiken. Genom detta kan de vuxna ha hälsningar från barnet att ta med sig samtalet. De vuxna ska också prata med barnet om de planerade handlingarna och hur de ska genomföras, både hemma och i småbarnspedagogiken.

Om ett barn har färdigheter att delta i samtalet och de vuxna tycker att hen kan involveras bjuds hen in.

Då skall man värna om vissa centrala aspekter: det viktigaste är att **försäkra sig om att samtalet är uppbyggande och stödjande för barnet.** Vidare skall man se till att **barnet beskrivs på ett positivt sätt** och att samtalet **utmynnar i positiv handlingskraft.** Barnets deltagande bygger på viljan att sitta med.

Då barnet deltar skall hen involveras i samtalet som en **likvärdig samtalspart**, ej en åhörare eller iakttagare. Barnet skall få berätta vad hen tänker och tycker vid varje tema. Barnet ges även möjlighet att säga vad hen anser då man går genom styrkor och sårbarheter. Om barnet blir trött på samtalet kan hen få gå till ett annat rum för att ta itu med något mer intressant t ex rita eller spela. Det är inte ändamålsenligt att lyssna till samtal vid sidan om – risken för missförstånd är stor.

Föra barnen på tal-loggboken och hur den används

Föra barnen på tal-loggboken utgör **stommen för samtalet.** Det underlättar om man går igenom loggboken hemma och i småbarnspedagogiken före **FBT-samtalet**, både på egen hand och tillsammans med barnet. Föräldrarna ska ta **loggboken med till samtalet.**

LOGGBOK för småbarnspedagogiken

FAKTORER SOM STÖDER BARNETS UTVECKLING – HEMMA OCH I SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

1. En så **varm och fungerande relation** som möjligt med föräldrar och syskon och med den större familje- och kompiskretsen samt med de vuxna och barnen i småbarnspedagogiken.
2. **Känsla av att höra hemma i småbarnspedagogiken och av att höra till sin grupp.** Barnet känner att hen är uppskattad och väntad, att det är roligt att vara med hen, barnet har sina egna uppgifter som hen klarar av att utföra, barnet upplever sig vara viktigt för andra människor.
3. **Barnet får hjälp med att förstå** sådant som händer hemma och i småbarnspedagogiken, saker som kan leda till missförstånd utan en vuxens hjälp. Om en lärare som är viktig för barnet plötsligt slutar och de andra vuxna diskuterar lågmält och sorgset kan barnet tro att hen genom att gnälla och vara sur dagen före är orsaken till det onda. Om föräldrarna är stressade på grund av ekonomiska strul så att de är tvära och grälar kan barnen bli rädda för att familjen ska splittras, även om föräldrarna aldrig ens har tänkt denna tanke. **En gemensam förståelse om vad som händer gör det lättare för barnen att hantera situationen och gör dem mindre benägna att beskylla sig själva.**
4. En **vardag som fungerar** så bra som möjligt. I detta ingår lek, dagliga aktiviteter och det dagliga umgänget samt rutiner såsom att klä på sig, sömn och måltider hemma och i småbarnspedagogiken.
5. Vardagen innehåller **saker som ger glädje**. Det kan handla om helt små men trevliga situationer. Om tillvaron i hemmet är tung är småbarnspedagogiken och fritidsaktiviteterna extra viktiga som källor till glädje och till en känsla av att lyckas. Det samma gäller även omvänt.
6. Under svåra dagar får barnet **stöd och förståelse för sina känslor- och humörsvägningar och sitt ojämna beteende**. Man ignorerar inte och förbjuder inte barnets känslor och känslouttryck. Barnet får hjälp med att hantera sina starka känslor.
7. **I barnets vardag ingår en känsla** av att vara omtyckt, värdefull och unik. Denna känsla kommer från de vuxnas blick, ansiktsuttryck, gester och tonläge i kontakten med barnet, och från hur de vuxna stannar upp och lyssnar och pratar med barnet när hen har något ärende. Det syns även i sättet på vilket de vuxna pratar om barnet när barnet inte är närvarande.
8. **Barnet stämplas inte som ett problembarn, även om det har problem.** Man förstår
  - a. att ifall barnet har problem så definierar problemen varken barnet eller barnets framtid,
  - b. att negativa stämplat påverkar hur barnet bemöts och i vilken riktning barnets utveckling går, och
  - c. att de problem som barn har härrör från samspel, något som vi vuxna kan påverka.
9. I småbarnspedagogiken talar man om barnets föräldrar och familjebakgrund **med värme och respekt**, liksom man gör hemma om personalen inom småbarnspedagogiken. Barnet får känna att man i småbarnspedagogiken **förstår och respekterar** eventuella olikheter hos hen själv och hens familj. Barnet känner sig tryggt hemma och i småbarnspedagogiken.
10. **Ett gott samarbete** mellan hem och småbarnspedagogik. **Det är viktigt för varje barn** att de vuxna i barnets liv samarbetar. Särskilt viktigt är det för barn som genomlever svårigheter.

TILL ENHETEN SOM ERBJUDER FBT-METODEN INOM SMÅBARNSFOSTRAN

Föra barnen på tal - metoden (www.mieli.fi) består av ett samtal om barnets vardag hemma, i småbarnspedagogiken och på fritiden. På basen av detta samtal gör man en handlingsplan. Vid behov, dvs. ifall mer stöd för vardagen behövs bjuder man in till ett FBT-rådslag

Tre alternativa sätt att genomföra FBT

Föra barnen på tal-samtalet kan genomföras på olika sätt. Arbetet kan skräddarsys enligt vad som passar den egna verksamheten bäst. Gemensamt för alla alternativ är att föräldrarna får webbadressen (www.mieli.fi) eller loggboken så att de kan bekanta sig med metoden.

1. **I det första alternativet** förs FBT-samtalet med **alla barns föräldrar**. Syftet är att stödja barnets välbefinnande och gynnsamma utveckling utan att kategorisera dem: **varje barn är värd ett samtal**. Genom samtalet uppstår ett naturligt samarbete mellan hemmet och småbarnspedagogiken. I många kommuner genomförs FBT med alla barn i en viss ålder, med nya barn och i situationer då barnets vardag förändras på ett sätt som kan hota hans välbefinnande.
2. **I det andra alternativet** sätts FBT in när en viss **situation hemma eller i småbarnspedagogiken medför större stress för föräldrarna, personalen och för barnets vardag**. Man informerar alla föräldrar om FBT och möjligheten att be om ett sådant samtal. I detta alternativ är det fråga om prevention.
3. **I det tredje alternativet** används FBT-samtalet när det redan **finns problem**. Syftet är då att ge stöd till vård och rehabilitering och att hjälpa barnet tillbaka till sin ordinära utvecklingsgång.

Dokumentering

Föra barnen på tal-loggboken utgör stommen för samtalet och ska användas som stöd under samtalets gång för att säkra att de väsentliga punkterna behandlas, oberoende av vem som ansvarar för samtalet. Observera att **loggboken inte är en utvärderingsblankett** som ska fyllas i på förhand och **inte heller ett redskap för att samla in information**. Till sin natur utgör FBT ett redskap för samarbete. Meningen är att varje tema ska diskuteras ur både hemmets och småbarnspedagogikens synvinkel. **Endast genom detta uppstår en gemensam förståelse om barnet.**

På basen av FBT-samtalet skall man enligt rådande föreskrifter anteckna de saker som skall ingå **planen för småbarnspedagogik**. Detta görs enligt överenskommelse med föräldrarna. Genomförda samtal kan antecknas (utan identifierande uppgifter) i Effica eller motsvarande system för statistikföring och uppföljning av metoden. **Endast uppgifter som gäller småbarnspedagogiken antecknas.**

I den handlingsplan som tas fram i **FBT-rådslaget** antecknas de åtgärder med vilka arbetet ska gå vidare, i samråd med föräldrar och andra aktörer. Åtgärder som gäller småbarnspedagogiken ska alltid antecknas i **barnets plan för småbarnspedagogik**. Om barnet går i förskola antecknas de saker som gäller barnets elevvård i **elevvårdsjournalen**. Elevvårdsjournalen ska upprättas i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om elev- och studerandevård.

Metoden **Föra barnen på tal** innebär inte att någon särskild information samlas in för registreringsändamål. Loggböckerna förvaras och arkiveras inte inom småbarnspedagogiken. Föräldrarna tar sina egna loggböcker jämte anteckningar hem så att de kan återkomma till dem senare, på egen hand eller tillsammans med barnet